

Fig. 1. Havdrup. Ydre, set fra Syd.

P. N.1915

HAVDRUP KIRKE

TUNE HERRED

Kirken var ved Klemmebrevet 1555 bestemt til at nedlægges¹ (sml. S. 1082). Den kejedes efter Reformationen af Kronen og kom derfra i 1700'rne til Vallø², hvorunder den forblev, indtil den overgik til Selveje 17. Februar 1913.

Kirken ligger vestligt i den gamle Landsby, paa et mod Øst og Syd faldende Terræn. Kun mod Nord er Kirkegaardsmuren gammel, dels af Kamp, dels af Munkesten. 1620 var Kirkegaardsmuren »hart øde«, saa der kunde gaa Svin og Faar ind paa alle Sider; den forlangtes opsat med Kampesten. Kirkeportens Mur stod paa Fald »og falder snart neder« (Synsforretn.). 1872 udvidedes Kirkegaarden mod Øst (Synsforretn.).

Bygningen bestaar af romansk Kor (med indvendig Apsis) og Skib samt to sengotiske Tilbygninger: Vaabenhus foran Syddøren og Taarn i Vest. Orienteringen har sydlig Afvigelse.

Den *oprindelige Kirke*, Kor og Skib, staar fuldt bevaret med alle sine Gavle, der dog er mere eller mindre forhuggede. Den er opført af ret regelmæssige

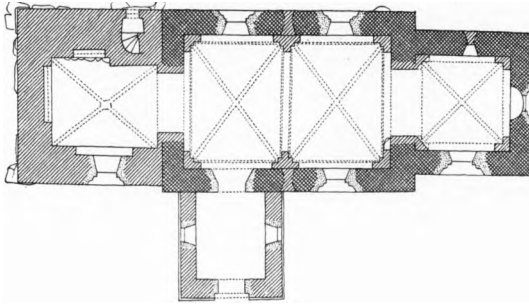

Fig. 2. Havdrup. Plan 1:300. Alaalt af Knud V. Barfoed 1915 (C. G. S. 1935).

Kridtkvadre, hvis midtridsede Fuger iagttages over Vaabehusloftet, hvor der ogsaa ses Rester af et groft Pudslag. Paa Gavlene og Væggene er Fugerne bredt udglattede, og Kvaderridsningen, der har været dækket af et ret tykt Lag groft, hvidtet Kalkpuds, følger i udstrakt Grad disse. Der er hverken Sokkel eller Gesims. Koret har sikkert haft et Vindue i hver Mur, men kun Nordvinduet staar bevaret, som indvendig Niche, 120x67 cm. Skibet, hvis Murhøjde er ca. 4,15 m (Øst for Vaabehuset), er ikke forhøjet, og det har muligvis ikke haft mere end de to Vinduer, der ses tilmurede midt i hver Langmur; Nordvinduet maaler i ydre Murflugt ca. 114 x ca. 56 cm. Syddøren er omdannet, og af Norddøren er der intet Spor. I Korets Østvæg er der en halvcirkulær Alterniche, der ligesom i Maaløv (S. 621) kun optager lidt over en Trediedel af Østvæggen. Den er 128 cm bred, 53 cm dyb, og dens oprindelige Stik er bevaret over det nuværende, skjult af Skjoldbuen; Nichens Saal er af Kridtsten, men udbedret med Mursten paa Fladen.

Ændringer og Tilføjelser. I Slutningen af 1300'erne er *Koret* blevet *overhvælvet* og Triumfbuen udvidet til sin nuværende Skikkelse, saaledes at den følger Korhælvets vestlige Skjoldbue. Hvælvet, der svarer bl. a. til dem i Reerslev (S. 997), hviler paa Helstens falsede Hjørnepiller, spidse Skjoldbuer og Halvstens Ribber, der forneden er affasede. I Vest er begge Pillerne skraat afskaarne for at give Plads i det lille Kor. Paa Oversiden er Hvælvet kun svagt indskaaret, og der er ingen Overribber.

Skibets Hvælv er sikkert lidt yngre, fra o. 1400; de hviler paa dobbeltfalsede Piller med Helstens Fremspring for de spidse Buer og Halvstens for Ribberne. Pillerne har alle Skraakantsokkel og de midterste dobbelt Kragbaand, Rundstav under Hul-Led, adskilt af et glat Skifte (sml. f. Eks. Høje-Taastrup S. 542 og Allerslev S. 804), i Hjørnerne kun enkelt Kragbaand med Hul-Led. Kappernes nedre Kanter ledsages overalt af Rundstave. Paa Oversiden er der kun svage Indskæringer og forneden Tilløb til Helstens Tykkelse; ingen Over-

P. N. 1915

Fig. 3. Havdrup. Middelalderlig Gulvflise
(S. 1079).

Kamtakker, prydes af tre spidsbuede Blændinger, den midterste bredest, over et Savskifte, der er delvis ødelagt af den nye Dør. Under den lille, firkantede Glug i Midtblændingen er der en tilinuret, fladbuet Aabning, og i den øverste, brede Kamtak en lille, aftrappet Blænding. Det Indre har fladt, pudset Loft.

Taarnet, der sikkert er tilføjet o. 1500, er over fremspringende Kampestenssyld opført af Kridt- og Munkesten, som veksler i ulige høje Bælter; indvendig er det vistnok helt af Kridt indtil et Stykke op over Hvælvet, derover af Munkesten. Fugerne er skraat indtrykkede med Murskeen og flere Steder let ryggede. Taarnrummet, der aabner sig mod Skibet ved en spidsbuet Arkade og faar Lys gennem et moderne udvidet Vindue i Syd, har i de tre frie Sider Helsten dybe spidsbuede Spareblændinger, den søndre dog næsten rund, den vestre og nordre med Dobbeltfals i Stikket; Nordblændingen er af Hensyn til Taarntrappen smallere end de andre. Rummet dækkes af et samtidigt Hvælv med Halvstens Ribber, der mødes i en Toprude. Oversiden viser det almindelige, sengotiske Profil: stærkt puklede Kapper og dybtliggende Overribber, der er Helstens med Trinkamme. Trappen ligger i Nordmurens Liv og træder ikke frem i Ydermuren, som her flugter med det romanske Skib, men den springer en Smule ind i Taarnrummet. Den smalle Underdør er fladbuet i højt, spidsbuet Spejl; Spindelen er rektant af Munkesten og Loftet bestaar af udkragede Binderstik. I Mellemstokværket, der er mørkt, har de tre frie Mure et 10—12 cm Tilbagespring; Adgangen til Skibets Loft er gennem en spidsbuet Aabning. Klokkestokværket har til hver Side to spidsbuede, falsede Glamhuller, der mod Øst, Syd og Nord flankeres af to smaa Cirkelblændinger, anbragt nær Taarnets Hjørner. Langmurene har Bloktandgesims.

ribber. Begge Hvælv er muret af haardtbrændte Sten, der i Skibet er lidt større end i Koret. I Vesthvælvets Nordsvinkel er der en lille, spidsbuet, nu tilmuret Lem, der har givet Adgang til Loftetrummet.

Vaabenhuset, fra 1400'rne, er, saavidt det kan ses under Hvidtekalken, af Munkesten, med ny(?) Skraakantsokkel af Kridt, ny spidsbuet, falsset Dør og nye Vinduer i Flankemurene, alt sikkert fra 1859, da Synet forlangte, at der skulde anbringes Vinduer, Loftet forhøjes og Indgangen fra Kirkegaarden ligeledes. Flankemurene har Retkantgesims, og Taggavlen, der krones af syv

Taggavlene, der krones af syv Kamtakker, har begge syv Høj blændinger, Østgavlens vandret falsede, vekslende med spidsbuede og øverst i de to, der flankerer Midtblændingen, et lille, op-højjet Kors (sml. Borup, Ramsø), Vestgavlens vandret falsede og alle, undtagen de to yderste, delt af en Midtstav.

**Gulvflise* (Fig. 3), sikkert fra 1300'rne, 14,5 x 14,5 cm, af brunrød Tegl med Midtroset og i Hjørnerne en Lillie, alt i ret højt Relief. Fundet i Præstegaards-haven, men stammer formodentlig fra Kirken. I Nationalmuseet.

Kirken er nu overalt hvidtet; alle aabne Vinduer er nye med spidsbuede Støbejernsrammer, Østvinduet er dog cirkulært. Tagværket i Taarnet er gammelt, af Dragerstolstype med Konger, de øvrige Tagværker er nye. Det romanske Afsnit er tækket med Bly og har Sugfjæl, Taarn og Vaabenhus er hængt med Vingetegl. Kamtakker over Kor, Skib og Vaabenhus er tækket med gamle Munketegl.

p N 1915

Fig. 4. Havdrup. Alterkalk (S. 1079).

INVENTAR

Alterbordet er moderne, af Fyr.

†*Sidealterbord*. Under Skibets sydøstre Hvælvingspille er der forhuggede Rester af Kridtsten.

Altertavlen, anskaffet 1861 (Rgsk.), er et Maleri: Lader de smaa Børn komme til mig, sign. F. C. Lund 1860, i samtidig, spidsbuet Ramme. Den tidligere †*Altertavle* var ligeledes et Maleri, af C. F. Høyer og forestillede Kristus³.

Altersølv. Kalk (Fig. 4), sammenstykket af tre Dele af forskellig Alder. Ældst er den fladrunde Knop, fra 1400'rne (sml. Kirke-Værløse S. 637), hvor Vulster veksler med brede Hulstave. Den runde Fod er stemplet med Københavns Vaaben 1698 og hviler paa en bred Fodplade, hvorover den er drevet op i seks flade Tunger; det samtidige Skaft er sekskantet. Nyere Bæger. Under Fodpladen Mestermærke for Jacob Sørensen (Bøje S. 46). *Disk*, uden Kors, samtidig med Alterkalkens Fod og Skaft. †*Oblatæske* bar Aarstallet 1719 (Præsteindberetn. 1772).

P. N.1915

Fig. 5. Havdrup. Alterstage (S. 1080).

Sygekalk, stemplet med Københavns Vaaben 1714, 14cm høj; den runde Fod, der hviler paa en tilsvarende Fodplade, er drevet op i to Afsæt; Skaftet er rundt, Knoppen oval med indpunslede Bladtunger paa Over- og Undersiden og symmetrisk anbragte Prikker i de mellemfaldende Ruder; svagt udsvajende Bæger; under Fodpladen Mestermærke for Jens Pedersen Kamlov 1713 (Bøje 321); til Bægeret hører en Glasflaske. Samtidig *Disk* med graveret Cirkelkors paa Randen.

Alterstager (Fig. 5), sengotiske (sml. Kirke-Hvalsø S. 831), 35,5—37 cm høje, hvilende paa tre Fødder. Det let koniske Skaft har tre Ringe, den midterste med dobbelt Karnisprofil, de to andre blot Rundstave. Fod- og Lyseskaal har kraftigt hulede Profiler.

†*Processionsstager*, fem til seks Alen høje, svarende til Kalvslunde (S. 1055) (Præsteindberetn. 1772).

Døbefonten er fra nyere Tid, af Støbejern. Tilhørende *Daabsfad* af Plet.

Daabskande o. 1830, af Tin, i Empireform, den i Amtet sædvanlige Type med dobbelt Slangehank; under Bunden indridset Kirkenavn.

■ *Kobberkedel* fandtes 1651 i den tidligere †Føπ₆ (Rgsk.).

Prædikestolen er fra 1920'rne, i Renaissancestil med Arkader og Fladsnit; den tresidede Underbaldakin og Fodstolpe stammer fra den forrige Prædikestol. Himmelen, fra 1666, har et dybt, profileret, sekssidet Midtfelt omgivet af Randfyldinger med kraftige Profiler; Topstykker mangler. Under en Overmaling fra 1923 (Synsprotokol) spores ældre Farver.

Den forrige †*Prædikestol*, der var ganske enkel, med Fyldinger, anskaffedes i 1820'rne »af Vallø Stift«.

Før denne havde Kirken en †*Prædikestol*, som var købt »af Højfornødenhed« 1666; den havde tidligere staaet i Køge S. Nicolai og skænktes til Havdrup af kristelig Medlidenhed (Rgsk.); den har formodentlig svaret til S. Nicolais ældre Sæt gotiske Stolestader (sml. S. 210). 1812 karakteriseres den som maaelig og snart faldefærdig, og 1821 var den næsten nedfalden og aldeles ubrugelig (Synsforretning).

Stoleværket er fra 1826 (Rgsk.), men har samtidig med Anskaffelsen af den

nye Prædikestol faaet paasat riflede Pilastre med Profilkapitæler og -baser og i Frise og Postamentfelterne Spejle med Kassetteværksfladnsnit. — 1668 købtet saa mange Deller som fornøden gjordes til †Mandsstolene oven for Kirkedøren, og dennem af en kristen Medlidenhed af Præsten den fattige Kirke foræret (Rgsk.).

†*Præste-* og *Degnestol* fjernedes fra Koret 1869 (Synsforretning).

Pulpitur fra 1860 (Rgsk.), enkelt, med Støbejernsgitter i ny-gotisk Stil; i Taarnrummet. 1714 repareredes det forrige †*Pulpitur* af Caspar Snedker i Roskilde (Rgsk.).

†*Sejerværk*. 1713 anskaffedes en ny »Solskive« (Rgsk.).

Klokker. 1) Støbt af J. G. Ritzmann 1817. Versaler mellem Bladbort og Rankeværk med spidst Løv, Blomster og Masker: »Soli Deo gloria; me fecit J. G. R. Kiøbenhavn 1817«. Tvm. 56 cm.

2) Omstøbt af Gamst og Lunds Efterfølger i Kjøbenhavn 1864.

†*Klokker*. 1) 1747, med Støberens Navn. 2) 1770 med Støberens Navn (Præsteindberetn. 1772). 3) Afleveret ved Klokkeskatten 1602⁴.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—72 (LA), 1713—19, 1719—31 (RA). — Synsforretning 1620 (RA), Synsprotokoller 1812—19, 1823—43 (LA), 1862 ff. (ved Embedet). — Biskop Herslebs Visitatsbøger (LA). — Præsteindberetning til Hofman 1759 og 1772 (LA). — Museumsindberetninger af Poul Nørlund og Knud V. Barfoed 1915. Revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1945.

J. Kornerup: Notebog XI. 1897. S. 35 (NM).

¹ Rørdam: Danske Kirkelove I, 433. ² Sml. Fortegnelse over Kirker og disses Ejere, da Forordn. af 3. Juni 1809 udkom (RA). ³ I. P. Mvnsters Visitatsbøger (ed. Bjørn Kornerup) I, 10. ⁴ AarbKbh. 1917. S. 35.

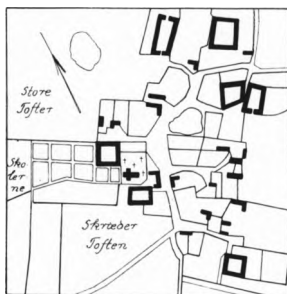

Fig. 6. Havdrup 1806.